

Wymagania edukacyjne – język polski – klasa I LO– poziom podstawowy

zgodne z Podstawą programową i Programem nauczania języka polskiego dla IV etapu edukacyjnego-
Zrozumieć tekst. Zrozumieć człowieka

Wymagania ogólne

Wymagania ogólne	Ocena dopuszczająca uczeń:	Ocena dostateczna uczeń:	Ocena dobra uczeń:	Ocena bardzo dobra uczeń:
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	- rozumie teksty o prostej budowie; - dostrzega sensy zawarte w powierzchniowej warstwie tekstu; - z pomocą rozpoznaje funkcje tekstu i z pomocą wskazuje środki językowe służące ich realizacji; - odbiega od stosowania kryteriów poprawności językowej;	- rozumie teksty o niezbyt skomplikowanej budowie; - stara się dostrzegać sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu; - stara się rozpoznać funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji; - zwraca uwagę na kryteria poprawności językowej;	- na ogół rozumie teksty o skomplikowanej budowie; - na ogół dostrzega sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu; - na ogół rozpoznaje funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji; - na ogół ma świadomość kryteriów poprawności językowej;	- rozumie teksty o skomplikowanej budowie; - dostrzega sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu; - rozpoznaje funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji; - ma świadomość kryteriów poprawności językowej;
II. Analiza i interpretacja tekstów kultury	- nie zawsze poprawnie stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; - w interpretacji tekstu próbuje wykorzystać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; - próbuje poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; - próbuje odczytać rozmaite sensy dzieła; - próbuje dokonać interpretacji porównawczej;	- stara się stosować w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; - w interpretacji tekstu stara się wykorzystywać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; - stara się poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; - stara się odczytać rozmaite sensy dzieła; - stara się dokonać interpretacji porównawczej;	- na ogół stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; - w interpretacji tekstu na ogół wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; - na ogół poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; - na ogół odczytuje rozmaite sensy dzieła; - na ogół dokonuje interpretacji porównawczej;	- stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki; - w interpretacji tekstu wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany; - poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki; - odczytuje rozmaite sensy dzieła; - dokonuje interpretacji porównawczej;
III. Tworzenie wypowiedzi	- buduje wypowiedzi o niezbyt wysokim stopniu złożoności; - nie zawsze stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki; - próbuje zwiększać własną kompetencję językową.	- stara się budować wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności; - stara się stosować w nich podstawowe zasady logiki i retoryki; - zwraca uwagę na własną kompetencję językową.	- na ogół buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności; - na ogół stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki; - na ogół ma świadomość własnej kompetencji językowej.	- buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności; - stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki; - ma świadomość własnej kompetencji językowej.

Na ocenę celującą

- uczeń opanował w pełni zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych programem,
- formułował dojrzałe, wnikliwe wnioski,
- samodzielnie i twórczo rozwijał własne uzdolnienia oraz organizował pracę w grupie i kierował nią
- biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych, i proponował rozwiązania nietypowe
- stawiał hipotezy badawcze,
- polemizował, by obronić własne stanowisko, szukając wciąż nowych argumentów.

Wymagania szczegółowe

1. KULTURA A LITERATURA

TREŚCI NAUCZANIA:

Kultura jako całokształt materialnego i duchowego dorobku ludzkości.

Klasyfikacja znaków.

Rodzaje literackie i gatunki literackie.

Sinusoidę Krzyżanowskiego: następstwo epok literackich i czas ich trwania.

Pojęcia kluczowe

kultura, kultura duchowa, materialna, kulturalny, kulturowy, kultura popularna, masowa, znak, znak, sygnał, symptom, ikona, znak konwencjonalny, forma znaku, treść znaku, kod, język, rodzaj literacki, epika, liryka, dramat, gatunki literackie, sinusoida Krzyżanowskiego, epoka literacka.

Uczeń powinien na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ	DOBRA	BARDZO DOBRĄ
	to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	to, co na ocenę dostateczną , a także:	to, co na ocenę dobrą , a także
-podać definicje wyżej wymienionych pojęć, -odróżnić kulturę od natury, -zdefiniować pojęcie znaku -objaśnić istotę znaku językowego -podać definicje poszczególnych typów znaków -wymienić cechy swoiste literatury -wskazać główne cechy poszczególnych rodzajów i gatunków literackich -wymienić kolejno epoki literackie -narysować i opisać sinusoidę Krzyżanowskiego	-wskazać podobieństwa i różnice między sztuką a kulturą -objaśnić różnicę między kulturą popularną i wysoką -odróżnić kulturę duchową od materialnej -wymienić różne dziedziny sztuki -wskazać znak ikonograficzny i symbol w analizowanym materiale ikonograficznym -zaklasyfikować podany znak do odpowiedniego typu -odróżnić rodzaj od gatunku literackiego -scharakteryzować każdy z trzech rodzajów literackich -nazwać podmiot mówiący charakterystyczny dla każdego z trzech rodzajów literackich -podać ramy czasowe poszczególnych epok	-zdefiniować pojęcia „kulturowy” i „kulturalny” -przyporządkować teksty kultury do odpowiednich dziedzin sztuki -odróżnić znak umowny od symptomu oraz znak symboliczny od ikonicznego -wyjaśnić istotę opozycji literatura–retoryka oraz poezja–proza -wskazać cechy rodzajowe w wybranym tekście literackim - określić, na czym polega sinusoida Krzyżanowskiego	-uzasadnić różnice między pojęciami „kulturowy” i „kulturalny” -wskazać przykłady tekstów kultury w polskim dziedzictwie kulturowym, podzielić je na wytwory kultury duchowej i materialnej -podać własne przykłady różnych typów znaków -posługiwać się biegle terminologią teoretycznoliteracką dotyczącą klasyfikacji rodzajowej i gatunkowej -określić zależności między poszczególnymi epokami

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

2. JĘZYK W INTERAKCJI

TREŚCI NAUCZANIA

Elementy aktu komunikacji językowej.

Najważniejsze funkcje komunikatów językowych.

Warunki skuteczności komunikacji językowej.

Etyka wypowiedzi – perswazyjne i manipulacyjne użycia języka.

Retoryka jako sztuka skutecznego przemawiania (podstawowe środki retoryczne, kompozycja mowy).

Werbalne i niewerbalne środki komunikacji.

Pojęcia kluczowe

komunikacja, nadawca, odbiorca, komunikat, kontekst, kod, kontakt, funkcja informatywna, impresywna, perswazyjna, ekspresywna, poetycka, retoryka, perswazja, manipulacja, funkcja metajęzykowa, fatyczna,

Uczeń powinien na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ	DOBRA	BARDZO DOBRĄ
	to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	to, co na ocenę dostateczną , a także:	to, co na ocenę dobrą , a także
- Określić, na czym polega komunikacja językowa - Podać definicję kodu, języka - Wymienić nadawcę, odbiorcę i komunikat jako trzy najważniejsze elementy aktu komunikacji językowe - Scharakteryzować najważniejsze elementy aktu komunikacji językowej - Wymienić i pokrótce scharakteryzować wszystkie funkcje językowe - Odróżnić od siebie teksty pełniące funkcję informatywną, impresywną i ekspresywną	- Rozpoznać w tekście sześć elementów aktu komunikacji językowej - Objąśnić różnicę między komunikacją werbalną a pozawerbalną - Określić dominującą w tekście funkcję wypowiedzi - Objąśnić, na czym polega specyfika budowy języka jako systemu znaków	- Omówić relacje pomiędzy różnymi podsystemami języka - Przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym - Samodzielnie napisać tekst pełniący określoną funkcję	- Odróżnić prawdę od fałszu i szczerłość od kłamstwa w wypowiedzi językowej - Odróżnić od siebie wypowiedź perswazyjną i manipulacyjną

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

3.BIBLIA

TREŚCI NAUCZANIA

Biblia jako księga święta, dzieło literackie i dokument historyczny.

Świat biblijnych wartości – w Starym i Nowym Testamencie.

Biblijny język symboliczny.

Postacie biblijne jako archetypy ludzkich postaw i zachowań oraz ich reinterpretacja w różnych tekstach kultury.

Nawiązania do biblijnych toposów i motywów w literaturze polskiej i obcej.

Frazeologizmy o rodowodzie biblijnym.

Teksty literackie

Księga Rodzaju (fragmenty)- historia Abrahama, ofiarowanie Izaaka

Księga Hioba (fragmenty)- historia Hioba

Pieśń nad Pieśniami (fragmenty)- metaforyczne znaczenie księgi

Księga Psalmów (wybór w różnych tłumaczeniach)- Psalm 23, 91, 130, 30.

Ewangelia według św. Łukasza (fragmenty)- Przypowieść o synu marnotrawnym

Apokalipsa św. Jana (fragmenty)

Inne teksty kultury

Rembrandt van Rijn *Syn marnotrawny*

Adam Szostkiewicz *Ewa, czyli milczenie kobiet* (fragmenty)

Anna Świderkówna *Biblia między mitem a historią* (fragmenty)

Dialog z przeszłością

Gustaw Herling-Grudziński *Ofiarowanie* (fragmenty)

Zbigniew Herbert *U wrót doliny*

Wisława Szymborska *Żona Lota*

Kazimiera Zawistowska *Herodiada*

znajomość ww. tekstów obejmuje: streszczenie, charakterystykę bohaterów i świata przedstawionego (epika, dramat), analizę i interpretację

Pojęcia kluczowe

- Świat idei: kultura śródziemnomorska, monoteizm, Biblia, Wulgata, Septuaginta, testament, ewangelia, topos, motyw, *sacrum*, *profanum*, *vanitas*, przymierze, apokalipsa, kosmogonia, kanon.
- Organizacja dzieła literackiego: inwersja, paralelizm (składniowy, znaczeniowy), psalm, symbol, apokryf, przypowieść, reinterpretacja, parabola, alegoria (interpretacja alegoryczna), archaizm, stylizacja biblijna.

Uczeń powinien na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	DOBRA to, co na ocenę dostateczną , a także:	BARDZO DOBRĄ to, co na ocenę dobrą , a także:
-samodzielnie redagować notatki z lekcji, dłuższe wypowiedzi ustne i pisemne -zdefiniować wymienione wyżej pojęcia kluczowe -określić czas powstanie Biblii -dokonać systematyki ksiąg biblijnych (Stary i Nowy Testament) -wymienić najstarsze przekłady Biblii -wymienić cechy podstawowych gatunków biblijnych (psalmu, przypowieści) -nazwać podstawowe archetypy toposy biblijne funkcjonujące w języku i w literaturze - wyjaśnić znaczenie podstawowych biblizmów (np. hiobowa wieść, zakazany owoc, raj, syn marnotrawny, Samarytanin, Apokalipsa i inne poznane na lekcji) -przytoczyć treść wybranej przypowieści -odczytać dosłowny sens tekstów biblijnych	-określić alegoryczny i symboliczny sens przypowieści -wskazać, na przykładzie Biblii, archetypy, -wskazać różnicę pomiędzy archetypem a toposem -objaśnić, na czym polega specyfika wybranych ksiąg biblijnych, -wskazywać symbole w tekstach biblijnych, próbować odczytywać ich sensy -używać biblizmy w zadaniach, -znaleźć biblizmy w tekście, -wskazać cechy gatunków biblijnych w omawianych utworach, -przyporządkować znaczenie symboliczne elementom świata przedstawionego przypowieści - określić nawiązania biblijne na obrazach, - wymienić i pokrótce omówić motywy biblijne,	- wymienić typy ksiąg biblijnych (księgi mądrościowe, prorocze, historyczne) -scharakteryzować bohaterów biblijnych ze zwróceniem uwagi na motywy ich postępowania (np. Abrahama, Hioba, syna marnotrawnego) -zastosować wybrane frazeologizmy w zdaniu, -dokonać podziału frazeologizmów na wyrażenia, zwroty, frazy, -rozumieć sens wybranych symboli pojawiających się w apokalipsie, -scharakteryzować język tekstów biblijnych, -porównać koncepcję miłości w staro- i nowotestamentowym tekście biblijnym -określić na podstawie tekstu rodzaj psalmu -rozpoznać i nazwać podstawowe środki stylistyczne zastosowane w tekstach biblijnych (np. psalmach) -samodzielnie zinterpretować	-dokonać podziału ksiąg biblijnych na mądrościowe, prorocze, historyczne z odpowiednim uzasadnieniem, -odnaleźć w analizowanych fragmentach cechy stylu biblijnego, -opisać zawartość tematyczną wybranych ksiąg biblijnych -ocenić postępowanie bohaterów biblijnych (np. Abrahama, Hioba, Syna marnotrawnego, Herodiady) - posługiwać się biegle biblizmami, używać ich w zdaniach, - porównać sposób ukazywania biblijnych motywów w tekstach kultury, -porównać historie wybranych bohaterów biblijnych (np. Abrahama i Hioba) -porównać alegorię i symbol jako dwa sposoby niedosłownego przedstawiania rzeczywistości, -samodzielnie rozpoznać środki stylistyczne zastosowane w tekstach biblijnych (np. psalmach) oraz ich

-opowiedzieć historię bohaterów biblijnych, np Abrahama, Hioba, -opisać sytuacje przedstawione na obrazach ukazujących motywy biblijne		wybraną przypowieść, -wykorzystać kontekst biblijny do interpretacji tekstów współczesnych, -rozpoznawać charakterystyczne cytaty biblijne powiązane z konkretnym motywem, - omówić motywy biblijne i wskazać ich realizację w konkretnych księgach.	funkcje -porównać kształt językowy psalmów w różnych tłumaczeniach, -określić funkcję ewangelicznego mówienia nie wprost o rzeczywistości religijnej -interpretować teksty kultury wykorzystujące motywy biblijne, porównywać teksty kultury opierające się na tym samym motywie biblijnym, -funkcjonalnie wykorzystywać konteksty biblijne do interpretacji tekstów współczesnych,

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

4.ANTYK GRECKO-RZYMSKI

Treści nauczania

Bohaterowie greckiej mitologii jako archetypy ludzkich postaw i zachowań oraz ich reinterpretacja w różnych tekstach kultury.

Literatura starożytnych Greków i Rzymian.

Filozofia starożytna (Epikur, Zenon z Kition, Sofokles, Platon, Arystoteles)

Swoistość literatury jako dziedziny sztuki i rodzaju piśmiennictwa.

Frazeologizmy o rodowodzie mitologicznym.

Heroizm i codzienność w eposie homeryckim.

Teatr antyczny. Dramat. Tragedia.

Koncepcja ludzkiego losu i etos w tragedii antycznej.

Nawiązania do mitologicznych oraz antycznych toposów i motywów w literaturze i sztuce współczesnej.

Teksty literackie

Hezjod *Teogonia* (fragmenty)

Homer *Iliada* (fragmenty), *Odyseja* (fragmenty)

Safona [Wydaje mi się samym bogom równy...]

Tyrtajos *Rzecz to piękna...*

Sofokles *Król Edyp*

Anakreont, wiersze (wybór)

Inne teksty kultury

Platon *Obrona Sokratesa* (fragmenty), *Jaskinia*

Praksyteles *Apollo Sauroktonos*

wybrane mity: powstanie świata, Apollo i Marsjasz, Orfeusz i Eurydyka, wojna trojańska, mit tebański

Dialog z przeszłością

Zbigniew Herbert *Apollo i Marsjasz*

Czesław Miłosz *Orfeusz i Eurydyka*

znajomość ww. tekstów obejmuje: streszczenie, charakterystykę bohaterów i świata przedstawionego (epika, dramat), analizę i interpretację

Pojęcia kluczowe

– Świat idei: antyk, filozofia, politeizm, mit, typy mitów, mitologia, heroizm, etos (rycerski), *Fatum*, tragizm, stoicyzm (*aurea mediocritas*), epikureizm (*carpe diem*), „nie wszystek umrę” (*non omnis moriar*), archetyp, stoicyzm, epikureizm, frazeologizmy mitologiczne.

– Organizacja dzieła literackiego: rodzaj literacki, gatunek literacki, epika, liryka, dramat, tragedia, komedia, oda, poezja tyrtejska, anakreontyk, sielanka, tren, strofa saficka, epos (epopeja) rycerski i religijny, porównanie, porównanie homeryckie, inwokacja, patos, pieśń, anakreontyk, tragedia, zasada trzech jedności, *mimesis* (naśladowanie), wina tragiczna (*hamartia*), ironia tragiczna, *hybris*, epejsodia, stasimony, prolog, exodos, kommos, orchestra, parodos, theatron, scene, Dionizja, bohater tragiczny, *mimesis*, wina tragiczna ironia tragiczna, *hybris*.

Uczeń powinien na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	DOBRA to, co na ocenę dostateczną , a także:	BARDZO DOBRĄ to, co na ocenę dobrą , a także:
-określić czas trwania epoki starożytnej -podać definicje wyżej wymienionych pojęć -podać charakterystyczne wyróżniki podstawowych rodzajów i gatunków literackich -wskazać najważniejsze cechy	-wymienić nazwiska najważniejszych twórców literatury antycznej oraz określić tematykę ich utworów -rozpoznać podstawowe rodzaje i gatunki literackie na podstawie fragmentu, -wskazać najważniejsze wydarzenia	-scharakteryzować twórczość twórców literatury antycznej -wskazać różnice między poszczególnymi gatunkami literackimi, -posługiwać się w swojej wypowiedzi nazwami wartości (dobro, prawda, mądrość, cnota)	-porównać twórczość wybranych twórców starożytnych, -samodzielnie rozpoznać środki stylistyczne zastosowane w tekstach starożytnych oraz określić ich funkcje -objaśnić różnice między filozofią a religią, wskazując na

gatunkowe eposu, tragedii -wymienić najważniejsze tematy literatury antycznej -określić tematykę utworów literackich wskazanych wyżej -wymienić nazwiska najważniejszych twórców literatury antycznej -przyrządkować autorowi tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych powyżej -wymienić najważniejszych filozofów epoki, pokrótce przedstawić ich poglądy na podstawie informacji zawartych w podręczniku, -wymienić podstawowych bogów greckich, określić dziedzinę, której patronowali, -opowiedzieć mity przywołane powyżej, -opowiedzieć historię wybranych postaci mitologicznych -nazwać podstawowe archetypy toposy mitologiczne funkcjonujące w języku i w literaturze -wyjaśnić znaczenie podstawowych frazeologizmów pochodzących ze starożytności -znać początki teatru greckiego -wskazać podstawowe elementy teatru greckiego -wyodrębnić podstawowe elementy budowy tragedii greckiej -wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o co najmniej częściowym zrozumieniu tematu -scharakteryzować Edypa i innych bohaterów tragedii, odwołując się do fragmentów utworu	w eposie -scharakteryzować sposób prowadzenia narracji w eposie -scharakteryzować bohaterów eposu- Hektora i Achillesa -objaśnić, co jest istotą filozofii, odwołując się do omawianego tekstu, -przedstawić poglądy filozofów w oparciu o tekst źródłowy, -wymienić kilkunastu bogów greckich, powiązać z danym bogiem atrybuty, -scharakteryzować wybrane postacie mitologiczne (np. Apolla, Marsjasza, Orfeusza, Eurydykę) -określić tematykę wszystkich omawianych utworów literackich -scharakteryzować głównych bohaterów literackich utworów epickich i dramatycznych -podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych, epickich i dramatycznych -zanalizować utwory wskazane wyżej uwzględniając najważniejsze kategorie opisu (podmiot / adresat liryczny, narrator, świat przedstawiony) -wskazać podstawowe cechy wszystkich omawianych gatunków literackich -rozpoznać najważniejsze środki i zabiegi stylistyczne w utworach literackich omawianych epok -określić nawiązania mitologiczne na obrazach, -wymienić i pokrótce omówić motywy mitologiczne, --zastosować frazeologizmy mitologiczne w zadaniach, -znaleźć frazeologizmy w tekście, -objaśnić, jakie funkcje pełni dialog w tragedii -nazwać cel tragedii greckiej -wskazać cechy Edypa jako bohatera tragicznego	-skomentować wybrane myśli greckich filozofów, wskazując na wartości, które się w nich ujawniają -porównać Hektora i Achillesa, ocenić ich postępowanie -znaleźć w tekście porównanie homeryckie --rozpoznać i nazwać podstawowe środki stylistyczne zastosowane w tekstach starożytnych -znać odpowiedniki rzymskie greckich bogów -porównać wybrane postacie mitologiczne -porównać wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w antyku, odwołując się do utworów literackich -wskazać nawiązania do światopoglądu i estetyki antyku oraz objasnić przyczynę ich występowania -ocenić postawy bohaterów literackich -wykorzystać kontekst mitologiczny do interpretacji tekstów współczesnych, -rozpoznawać charakterystyczne cytaty mitologiczne powiązane z konkretnym motywem, -omówić motywy mitologiczne i wskazać ich realizację w konkretnych tekstach kultury, -zastosować wybrane frazeologizmy w zdaniu, -scharakteryzować budowę greckiego amfiteatru -sformułować prawdy o ludzkim losie wyrażone w tragedii Sofoklesa	wykorzystywane w obu dziedzinach narzędzia poznania -objaśnić symboliczne znaczenie Platofskiej alegorii jaskini -przyrządkować Muzom odpowiednią dziedzinę sztuki, -rozpoznać bogów na obrazach, -określić relacje między człowiekiem a bogami przedstawione w tekstach kultury -wskazać związki pomiędzy religią starożytnych a ich prawodawstwem -ocenić postępowanie wybranych postaci mitologicznych -porównać sposoby realizacji tego samego motywu (toposu) w dwóch tekstach literackich -zinterpretować dzieło literackie w samodzielnie dobranym kontekście (np. filozoficznym, historycznym, historycznoliterackim, kulturowym) -interpretować teksty kultury wykorzystujące motywy mitologiczne, porównywać teksty kultury opierające się na tym samym motywie mitologicznym, -funkcjonalnie wykorzystywać konteksty mitologiczne do interpretacji tekstów współczesnych, -omówić przemiany gatunkowe w obrębie dramatu -wymienić elementy kompozycyjne tragedii oraz określić ich funkcję -przedstawić krótko historię rozwoju tragedii -rozstrzygnąć, czy Edypa należy uznać za winnego, czy niewinnego, odwołując się do kategorii świadomości i nieświadomości

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biele posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

5. ŚREDNIOWIECZE

Treści nauczania

Ramy czasowe, najważniejsze wydarzenia historyczne przypadające na czasy średniowiecza.

Charakterystyka średniowiecza.

Filozofia średniowiecza.

Pochodzenie języka polskiego.

Charakterystyka stylu romańskiego i stylu gotyckiego.

Różne wizerunki Maryi w liryce średniowiecza.

Średniowieczne idee – wzorzec świętego – ascety, wzorzec rycerza, wzorzec miłości dwornej.

Nawiązania do średniowiecza we współczesnych tekstach kultury.

Język jako system znaków.

Teksty literackie:

Wincenty z Kielczy *Hymn do świętego Stanisława*

Bogurodzica

Posłuchajcie, bracia miła

Legenda o świętym Aleksym (fragmenty)

Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu (fragmenty)
 W. von der Vogelweide *Piękność i wdzięk*
Dzieje Tristana i Izoldy (fragmenty)
Pieśń o Rolandzie
 Inne teksty kultury
 św. Augustyn *Wyznania* (fragmenty)
 polichromia przedstawiająca motyw *deesis*
 kościół św. Piotra w Kruszwicy
Madonna z Dzieciątkiem (s. 262);
Maryja z Dzieciątkiem (s. 262)
 Wit Stwosz, ołtarz główny (s. 271);
 katedra w Chartres (s. 273)
 T. Bagiński *Katedra*
 A. Guriewicz *Kategorie kultury średniowiecznej*
Stabat Mater dolorosa (s. 287–289);
 R. van der Weyden *Zdjęcie z krzyża* (s. 284);
 B. Bermejo *Pieta* (s. 286);
Pieta z Jeżewa (s. 288)
 H. Memling *Sąd Ostateczny*
 Dialog z przeszłością
 J. Twardowski *Malowani święci*
 H. Poświatowska *Śpiący jednorożec*
 J. Hašek *Przygody dobrego wojaka Szwejka* (fragmenty)

Pojęcia kluczowe

- **świat idei** – np. średniowiecze, teocentryzm, dualizm, anonimowość, uniwersalizm, scholastyka, augustynizm, teodycea, franciszkanizm, pareneza, hagiografia, deesis, hierarchizm, , iluminacja, eschatologia, asceza, miłość dworna, etos rycerski, heroizm, honor, patos, deheroizacja.

- organizacja dzieła literackiego i innych tekstów kultury np. : traktat filozoficzny, hymn, pieśń religijna, styl romański ,portal , gotyk ,luk ostry, sklepienie krzyżowo-żebrowe, witraż, rozeta, ołtarz szafowy, obraz tablicowy, film animowany, natura–kultura, lament (plankt) , apokryf, liryzm , oksymoron , kontrast , pieta, legenda, epifora, litota, *vita contemplativa,vita active*, romans, utwór fabularny, akcja (ciągła, jednolita) , fabuła, *chanson de geste*, deheroizacja, trawestacja, iluminacja , historiografia,alegoria, antyteza.

Nauka o języku

archaizm (fonetyczny, leksykalny, słowotwórczy, fleksyjny, składniowy) ,neologizm ,neosemantyzm, polszczyzna w grupie języków słowiańskich, system znaków, podsystem (fonologiczny, gramatyczny, leksykalny),morfologia, słowotwórstwo, fleksja, składnia

Ocena dopuszczająca Uczeń potrafi:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a ponadto
-Określić czas trwania średniowiecza -Podać definicje wyżej wymienionych pojęć -Podać charakterystyczne wyróżniki podstawowych rodzajów i gatunków literackich -Wymienić najważniejsze tematy literatury średniowiecza -Określić tematykę utworów literackich wskazanych wyżej -Wyjaśnić przyczynę anonimowości literatury -Wymienić najważniejszych filozofów epoki, pokrótce przedstawić ich poglądy na podstawie informacji zawartych w podręczniku - Wymienić i omówić najważniejsze wzorce osobowe epoki -Przedstawić biografię świętego Stanisława opisaną w hymnie -Scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresatów w pieśni <i>Bogurodzica</i> oraz określić relacje między nimi	-Wskazać rolę chrześcijaństwa dla tworzenia się kultury średniowiecza -Omówić rolę łaciny i języków narodowych w średniowieczu -Stwierdzić, jaka ocena Boga i świata wyłania się z tekstu filozoficznego - Określić zasługi świętego Stanisława dla Boga i ludzi -Wskazać cechy gatunkowe hymnu w omawianym utworze -Wyróżnić części kompozycyjne hymnu -Ustalić hierarchię osób wpisaną w utwór <i>Bogurodzica</i> -Rozpoznać w tekście realizację światopoglądu epoki -Wskazać podstawę porównania <i>Bogurodzicy</i> i malarskiego przedstawienia <i>deesis</i> -Omówić realizację średniowiecznej idei wstawiennictwa w dziele literackim i malarskim -Umieścić polszczyznę w grupie języków słowiańskich	-Objaśnić, z czego wynikała i na czym polegała średniowieczna zasada uniwersalizmu -Wskazać argumenty św. Augustyna dowodzące nieistnienia zła w świecie -Wskazać genezę <i>Hymnu do świętego Stanisława</i> -Wyróżnić w tekście <i>Hymnu do świętego Stanisława</i> zwroty do różnych adresatów i określić ich funkcje -Wskazać genezę <i>Bogurodzicy</i> i określić czas powstania utworu -Dostrzec różnice w postrzeganiu w pieśni życia doczesnego i wiecznego w <i>Bogurodzicy</i> -Wymienić dogmaty wiary przedstawione w tekście <i>Bogurodzicy</i> -Wymienić przykłady dzieł gotyckich w Polsce i Europie - Porównać realizację średniowiecznej idei wstawiennictwa w dziele literackim i malarskim -Porównać styl romański i	-Porównać poglądy na temat dobra reprezentowane przez Sokratesa i św. Augustyna -Objaśnić przyczynę połączenia w <i>Hymnie do świętego Stanisława</i> wątków religijnych i patriotycznych -Udowodnić symetrię budowy obu zwrotek <i>Bogurodzicy</i> -Wskazać średniowieczną symbolikę liczb w <i>Bogurodzicy</i> -Wskazać w wierszu T. Przybosa <i>Widzenie katedry w Chartres</i> środki językowe służące wyrażaniu emocji -Omówić rolę koloru i przestrzeni w utworze <i>Widzenie katedry w Chartres</i> -przemiany Porównać stosunek człowieka współczesnego do <i>sacrum</i> w wierszu Przybosa i filmie Bagińskiego -Omówić odmienną punktów widzenia na cierpienie Chrystusa w omawianych planktach -Dostrzec wspólne cechy

-Scharakteryzować styl romański i styl gotycki w malarstwie, rzeźbie i architekturze -Wskazać archaizmy występujące w <i>Bogurodzicy</i> - Zaprezentować kreację bohatera przedstawionego w filmie T. Bagińskiego <i>Katedra</i> -Opowiedzieć zdarzenia opisane w wierszu <i>Posłuchajcie, bracia miła</i> - Opowiedzieć dzieje św. Aleksego, św. Franciszka i Rolanda na podstawie tekstów z podręcznika - Wskazać główne cechy miłości dwornej -Przedstawić kreację średniowiecznej damy ukazaną w wierszu W. von der Vogelweide <i>Piękność i wdzięk</i> -Streścić dzieje miłości Tristana i Izoldy -Opisać obyczaj rycerski przedstawiony we fragmencie utworu <i>Tristan i Izolda</i> -Wymienić elementy etosu rycerskiego w postawie Szwejka -Wymienić i omówić najważniejsze motywy i toposy literatury średniowiecznej oraz wskazać ich realizację w konkretnych tekstach literackich -Wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o co najmniej częściowym zrozumieniu tematu -Objaśnić, na czym polega systemowy charakter języka -Zaprezentować kreację bohatera przedstawionego w filmie	-Opisać cechy architektury gotyckiej, odwołując się do wybranego przykładu -Określić sytuację liryczną w wierszu Przybosia -Opisać katedrę przedstawioną w wierszu -Opisać pejzaż i budynek oraz wskazać ich symboliczne znaczenie – film T. Bagińskiego <i>Katedra</i> -Scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresatów w utworze <i>Posłuchajcie, bracia miła</i> oraz określić relacje między nimi -Nazwać emocje przeżywane przez Maryję -Wymienić i scharakteryzować różne średniowieczne przedstawienia Maryi -Porównać kreację Maryi w <i>Bogurodzicy</i> i według wskazanych kryteriów -Wskazać środki służące wyrażaniu emocji Maryi w dziełach malarskich i rzeźbiarskich <i>Lamencie świętokrzyskim</i> -Scharakteryzować św. Aleksego, zwracając uwagę na jego postawę wobec Boga i hierarchię wartości -Objaśnić, na czym polegał dydaktyzm utworu -Scharakteryzować św. Franciszka, zwracając uwagę na jego stosunek do Boga, przyrody i innych ludzi -Porównać modele życia zaproponowane przez św. Franciszka i św. Aleksego (według wskazanych kryteriów) -Przedstawić kreację średniowiecznej damy ukazaną w wierszu W. von der Vogelweide <i>Piękność i wdzięk</i> -Omówić relacje między kobietą a mężczyzną w tekście <i>Piękność i wdzięk</i> -Wskazać uniwersalne prawdy o miłości w wierszu niemieckiego poety -Wskazać cechy uczucia łączącego Tristana i Izoldę -Scharakteryzować Rolanda, zwracając uwagę na przyczyny odrzucenia przez niego pomocy podczas walki -Rozpoznać symboliczne elementy w scenie śmierci Rolanda (miejsce, gesty i zachowania rycerza) -Scharakteryzować Tristana jako średniowiecznego rycerza, wskazując na wartości, jakimi się kierował -Odczytać prawdy na temat wojny zawarte w pieśniach Szwejka -Wskazać sposoby deheroizacji bohatera w omawianym	gotycki w architekturze, rzeźbie i malarstwie -Zastosować w opisie dzieł sztuki terminologię charakterystyczną dla sztuk plastycznych -Omówić funkcjonowanie w filmie <i>Katedra</i> motywu przemiany -Objaśnić sens finałowej sceny filmu <i>Katedra</i> -Określić czas powstania utworu <i>Posłuchajcie, bracia miła</i> -Wskazać w wierszu kontrasty i określić ich funkcję -Wskazać w wierszu środki językowe służące wyrażaniu emocji podmiotu mówiącego w stosunku do różnych odbiorców -Porównać różne malarskie, rzeźbiarskie i literackie wizerunki Maryi w sztuce średniowiecznej -Wskazać genezę średniowiecznej legendy -Objaśnić znaczenie tytułu utworu <i>Legenda o św. Aleksym</i> -Wskazać genezę <i>Kwiatków św. Franciszka</i> i objaśnić znaczenie jego tytułu -Rozpoznać elementy obrazowania symbolicznego i odczytać ich sens w <i>Kwiatkach św. Franciszka</i> -Rozstrzygnąć i uzasadnić, do którego ze średniowiecznych modeli świętości odwołuje się w swoim wierszu J. Twardowski -Odszukać fragmenty świadczące o związkach utworu <i>Piękność i wdzięk</i> ze środowiskiem dworskim -Wskazać genezę utworu <i>Tristan i Izolda</i> -Oceń związek Tristana i Izoldy z punktu widzenia moralności chrześcijańskiej i zasad feudalnej lojalności -Odszukać w tekście <i>Tristana i Izoldy</i> przykłady symbolicznych rekwizytów i scen oraz objaśnić ich sens -Wskazać genezę <i>Pieśni o Rolandzie</i> oraz określić czas jego powstania -Oceń zachowanie Rolanda -Rozpoznać symboliczne elementy w scenie śmierci Rolanda (miejsce, gesty i zachowania rycerza) oraz odczytać ich sens -Porównać postawę Tristana z postawami Achillesa i Hektora -Wskazać genezę <i>Przygód dobrego wojaka Szwejka</i> i objaśnić znaczenie jego tytułu -Porównać rycerską inicjację Tristana i Szwejka -Zanalizować budowę słowotwórczą i fleksyjną wybranych archaizmów -Scharakteryzować podsystemy języka	gatunkowe omawianych planktów -Wskazać typowe dla średniowiecza wartości wpisane w <i>Legendę o św. Aleksym</i> -Zabrać głos w dyskusji na temat postawy dwóch średniowiecznych świętych (ocenić te postawy) -Wskazać nawiązania do tradycji średniowiecznej w wierszu współczesnej poetki (Poświętowska <i>Śpiący jednorożec</i>) -Porównać uczucie Tristana i Izoldy z modelem średniowiecznej miłości dwornej -Porównać postawy średniowiecznego rycerza i mitologicznych herosów -Wskazać podobieństwa zachowań Rolanda i Tristana oraz różnice w motywach podjęcia przez nich walki -Omówić zabiegi służące trawestacji w omawianym fragmencie <i>Przygód dobrego wojaka Szwejka</i> -Podać własny przykład neosemantyzmu i archaizmu leksykalnego -Wyróżnić w formie wyrazowej rdzeń i formant oraz temat i końcówkę fleksyjną

	fragmencie <i>Przygód dobrego wojaka Szwajjka</i> -Nazwać idee wyrażone w średniowiecznych dziełach literackich i ikonograficznych -Wskazać zależności między systemem językowym a jego realizacjami w postaci aktów mowy -Podzielić wyraz na głoski i sylaby -Określić typ wypowiedzenia		

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

6. RENESANS

Treści nauczania

Humanizm jako wyraz nowożytnej duchowości.
 Człowiek renesansu – filozof i obywatel pomiędzy optymizmem a zwątpieniem.
 Renesansowa koncepcja miłości, małżeństwa i kobiety.
 Tragiczne wybory bohaterów szekspirowskich.
 Nawiązania do renesansowych toposów i motywów w literaturze współczesnej.

Teksty literackie

Mikołaj Rej *Żywot człowieka poczciwego* (fragmenty)
 Jan Kochanowski *Fraszki* (wybór), *Pieśni* (wybór), *Treny* (wybór)
 Francesco Petrarca *Sonety* (wybór)
 William Szekspir *Makbet*, *Hamlet*

Inne teksty kultury

Giovanni Pico della Mirandola *O godności człowieka* (fragmenty)
 Niccolo Machiavelli *Książę* (fragmenty)
 Leonardo da Vinci *Mona Lisa*
 Andrzej Wajda *Makbet*
 Margaret L. King *Kobieta* (fragmenty)

Dialog z przeszłością

Ewa Lipska *Może będzie lepiej*
 Julia Hartwig *Pośpiech*
 Bolesław Leśmian *Ubóstwo*
 Zbigniew Herbert *Tren Fortynbrasa*
 Konstanty I. Gałczyński *Pieśń I*

Pojęcia kluczowe

- Świat idei: renesans (odrodzenie), humanizm, antropocentryzm, reformacja, horacjanizm, Fortuna, petrarkizm, *poeta doctus*, hamletyzm, utopia, makiawelizm, teatr elżbietański, topos „gdzie jest / gdzie są?”, utopia
- Organizacja dzieła literackiego: wiersz sylabiczny, przerzutnia, sonet, tren, ironia, tragedia nowożytna, pieśń, dramat szekspirowski, literatura paretetyczna.

UCZEŃ POWINIEN NA OCENĘ:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ	DOBRA	BARDZO DOBRĄ
	to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	to, co na ocenę dostateczną , a także:	to, co na ocenę dobrą , a także
-podać niepełne definicje wyżej wymienionych pojęć -pobieżnie znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i interpretować go z pomocą nauczyciela -odszukać najważniejsze informacje w źródle pisanym -określić czas trwania renesansu w Polsce i Europie -objaśnić nazwę epoki - Wymienić najważniejsze	-podać pełne definicje pojęć wskazanych powyżej -znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie przeprowadzać chociaż fragmentaryczną jego interpretację - omówić najważniejsze idee renesansu - Wymienić najważniejsze wydarzenia historyczne, które wpłynęły na kulturę epoki	-dobrze znać treść i problematykę lektur wskazanych w podstawie programowej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i interpretować go - objaśnić, na czym polegała specyfika renesansu - objaśnić, na czym polega nierealność wizji Morusa, odwołując się do wiedzy na temat istoty ludzkiej natury - omówić charakterystyczne cechy leksykalne i składniowe	-szczegółowo znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie go interpretować - sformułować wnioski dotyczące relacji pomiędzy wydarzeniami politycznymi a kulturowymi w Polsce i Europie doby renesansu - porównać koncepcje antropologiczne Mirandoli i Machiavellego

wydarzenia historyczne, które wpłynęły na kulturę epoki -określić temat omawianych fragmentów tekstów filozoficznych -objaśnić symbolikę Iwa i lisa w tekście Machiavellego - wyjaśnić pojęcie utopii - omówić styl życia i hierarchię wartości Utopian oraz zasady funkcjonowania ich państwa - objaśnić znaczenie wyrazu „pocziwy” w tytule dzieła Reja -opisać styl życia i hierarchię wartości bohatera traktatu -opisać postać i pejzaż przedstawione na obrazie <i>Mona Lisa</i> - dostrzec związki między postacią kobiety a naturą namalowaną w tle - wyjaśnić, na czym polega idealizacja kobiety w malarskim przedstawieniu Giocondy - podać najważniejsze fakty z biografii Kochanowskiego - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata w pieśniach - scharakteryzować wizję miłości w sonecie Petrarki - przedstawić argumenty kierowane do adresatki lirycznej w pieśni Kochanowskiego - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata w omawianych pieśniach - przedstawić portret idealnego obywatela ukazany w pieśniach <i>Pieśń o dobrej sławie</i>, <i>Pieśń o cnocie</i> - opowiedzieć zdarzenia przedstawione we fraszce <i>O doktorze Hiszpanie</i> - wykorzystać kontekst biograficzny do interpretacji trenów - określić tematykę trenów - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata w utworach - opisać obraz świata i ludzkiego losu w trenach - scharakteryzować sytuację liryczną w obu trenach - opisać kryzys wiary w <i>Trenie X</i> - określić rolę pytań w <i>Trenie X</i> - opisać kreację podmiotu lirycznego w wierszu Leśmiana -przedstawić poglądy Hamleta na temat samobójstwa - dokonać charakterystyki porównawczej postaw Hamleta i Fortynbrasa - Scharakteryzować świat przedstawiony w tragedii Szekspira - wskazać elementy fantastyczne w świecie przedstawionym dramatu - omówić wahania i rozterki Makbeta przed podjęciem decyzji o zbrodni - wskazać rolę żony w działaniach podjętych przez Makbeta	-objaśnić znaczenie związku wyrazowego „człowiek renesansu” - wskazać najważniejsze osiągnięcia polskiego renesansu - opisać kreację Boga w filozofii renesansu - udowodnić antropocentryczną wymowę tekstu Mirandoli - --odtworzyć tok rozumowania autora (sformułować stawiane przezeń tezy oraz uargumentować je na podstawie tekstu) - wskazać w tekście zdrobnienia i określić ich funkcję - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego w wierszu Lipskiej - opisać sytuację rodzinną przedstawioną w wierszu Lipskiej - opisać Fortunę jako alegoryczne przedstawienie ludzkiego losu - wypisać sentencje z tekstu oraz objaśnić je własnymi słowami - rozpoznać środki stylistyczne w wierszach oraz określić ich funkcję - wykorzystać kontekst mitologiczny do interpretacji utworu Kochanowskiego oraz drzeworytu - omówić sposób pojmowania cnoty przez Kochanowskiego - objaśnić istotę modelu patriotyzmu przedstawionego w pieśniach - objaśnić, na czym polega komizm frazki <i>O doktorze Hiszpanie</i>, odwołując się do puenty utworu - scharakteryzować kreację podmiotu lirycznego i adresata we fraszce <i>Do Magdaleny</i> - opisać stan psychiczny i fizyczny kochanka przedstawiony we fraszce <i>Do Magdaleny</i> - wskazać w <i>Trenie X</i> apostrofę i personifikację oraz określić ich funkcje - scharakteryzować ideał mędrca stoika przedstawiony w <i>trenie</i> - nazwać wartości zakwestionowane przez poetę w <i>trenach</i> - wskazać cechy gatunkowe <i>trenu</i> w omawianych utworach - określić nastrój wypowiedzi poetyckich - zrekonstruować argumenty matki pocieszającej syna - wskazać humanistyczną wymowę sentencji zamykającej ostatni utwór cyklu - odczytać symbol Nocy wykorzystany w utworze - omówić prawdy o ludzkiej pamięci oraz refleksje egzystencjalne wyrażone w wierszu - wymienić podobieństwa i różnice między tragedią nowożytną a starożytną - określić tematykę rozważań Hamleta	decydujące o swoistości stylu Reja - porównać średniowieczny i renesansowy model małżeństwa, wskazując na przejawiające się w nich odmienne koncepcje człowieczeństwa - wykazać antropocentryczną wymowę dzieła <i>Mona Lisa</i> - scharakteryzować zastosowane w obrazie środki służące prezentacji postaci i wyrażaniu jej emocji - przedstawić związki między pieśnią Kochanowskiego a dziełami plastycznymi z epoki renesansu - wykorzystać kontekst filozoficzny do interpretacji utworu Kochanowskiego - - wskazać w pieśniach nawiązania do filozofii renesansu i poezji Horacego - porównać kreację Magdaleny z petrarckowskim kanonem piękna - wykazać nowatorstwo trenów wobec żałobnej - porównać koncepcje światopoglądowe wyrażone w pieśniach i trenach - określić znaczenie <i>Trenu X</i> i <i>Trenu XIX</i> w całości cyklu - porównać wymowę <i>Trenu XIX</i> i wiersza <i>Ubóstwo</i> jako tekstów wyrażających żal po stracie najbliższych - wskazać w tragedii szekspirowskiej elementy tragikomedii i moralitetu - odszukać w wierszu aluzje literackie do tragedii Szekspira - określić rolę świata fantastycznego w dramacie - zrekonstruować system wartości bohaterów dramatu - zinterpretować postacie Czarownic i Hekate jako personifikacje sił zła - zinterpretować Szekspirowską realizację motywu winy i kary - określić prawdy o człowieku wyeksponowane w reżyserskiej kreacji Wajdy - rozpoznać elementy symboliczne w scenografii spektaklu i odczytać ich znaczenie - hierarchizować i syntetyzować informacje - sporządzić uporządkowaną notatkę, syntetyzującą wiedzę na temat literatury i kultury renesansu -porównać wizję Boga i człowieka w filozofii średniowiecza i renesansu	- wykazać związek tekstu z ideami i hasłami epoki - ocenić wizję idealnego społeczeństwa i państwa przedstawioną przez Morusa - wskazać różnice w ukazaniu obrazu rodziny w tekstach Reja i Lipskiej - zastosować w opisie dzieła terminologię charakterystyczną dla sztuk plastycznych - omówić stoickie, epikurejskie i chrześcijańskie recepty na szczęśliwie życie przedstawione w pieśniach - porównać obrazowanie dotyczące przyrody oraz refleksje o świecie w wierszach Kochanowskiego i Hartwig - określić nawiązania do tradycji renesansowej w wierszu Gałczyńskiego, zwracając uwagę na kreację podmiotu lirycznego i obraz kobiety - omówić relacje między władcą a Bogiem oraz między władcą a poddanymi - rozpoznać elementy petrarkistowskiego ideału miłości i kobiety w przedstawieniach malarskich - rozpoznać wypowiedź ironiczną, objaśnić mechanizm jej powstania oraz funkcje - scharakteryzować sposób ukazania przemijalności ludzkiego życia w przedstawieniu malarskim - objaśnić, w jakim celu Kochanowski odwołuje się w <i>trenach</i> do postaci ze świata antycznego - zinterpretować ostatni utwór cyklu jako odpowiedź na pytania sformułowane w <i>Trenie X</i> oraz określić funkcję tego dialogu myśli - rozstrzygnąć, czy wiersz Leśmiana realizuje wzorzec gatunkowy <i>trenu</i> - scharakteryzować postawę Hamleta jako przejaw nowożytnej koncepcji tragizmu - określić funkcje nawiązań intertekstualnych zastosowanych przez Herberta - porównać sytuację Makbeta i Edypa - opisać techniki manipulacyjne zastosowane przez lady Makbet - opisać obrazowanie zastosowane w dramacie, zwracając uwagę na stereotypy narodowości i symbolikę zwierzęcą - dokonać moralnej oceny lady Makbet, wskazując na jej odpowiedzialność za popełnione zbrodnie - zredagować recenzję spektaklu w reż. Wajdy - wyszukać literaturę przydatną w opracowaniu zadanego tematu i funkcjonalnie wykorzystać ją przy przygotowaniu własnej wypowiedzi

- wymienić czyny Makbeta naruszające normy moralne - wskazać objawy obłędu lady Makbet i powiązać je z wydarzeniami, których była inspiratorką - scharakteryzować postacie głównych bohaterów przedstawienia, zwracając uwagę na ich odpowiedzialność za dokonane morderstwa - wymienić najważniejszych twórców epoki i ich dzieła -wymienić gatunki literackie renesansu i wskazać najważniejsze ich cechy -wymienić i spróbować omówić najważniejsze motywy i toposy literatury renesansowej	- porównać wizerunek Hamleta w wierszu Herberta i fragmencie tragedii Szekspira - porównać reakcje bohaterów fragmentu na przepowiednię Czarownicy - przedstawić etapy dochodzenia do decyzji o morderstwie - scharakteryzować Makbeta jako rycerza króla Dunkana (przed zabójstwem) i jako władcę (po zabójstwie) - określić cele i motywy zbrodni popełnionych przez bohatera - objaśnić symboliczny sens lęków i psychoz bohaterki -podać dokładne definicje literackich gatunków renesansu oraz pojęć przypisanych do każdego tematu -wskazać genezę omawianych utworów -wymienić i omówić najważniejsze motywy i toposy epoki		argumentacyjnej

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

7.BAROK

Treści nauczania

Antynomiczny charakter kultury barokowej.

Refleksja metafizyczna w literaturze baroku – człowiek wobec czasu, śmierci i Boga.

Wirtuozeria poezji barokowej jako przejaw niepokojów egzystencjalnych epoki.

Sarmackie widzenie świata – pomiędzy megalomanią a obywatelską troską o Rzeczpospolitą.

Uniwersalizm ludzkich postaw w powieści Cervantesa.

Nawiązania do barokowych toposów i motywów oraz do

Teksty literackie

Mikołaj Sęp-Szarzyński *Sonety* (wybór)

Daniel Naborowski, wiersze (wybór)

Jan Andrzej Morsztyn, wiersze (wybór)

Jan Chryzostom Pasek *Pamiętniki* (fragmenty)

Piotr Skarga *Kazania sejmowe* (fragmenty)

Miguel Cervantes *Przemysłny szlachcic Don Kichot z Manchy*

John Donne *Sonet X*

Inne teksty kultury

Blaise Pascal *Myśli* (fragment)

Peter Paul Rubens *Minerwa chroniąca Pax przed Marsem*

Brian P. Levack *Czarownica* (fragmenty)

Milan Kundera *Wzgardzone dziedzictwo Cervantesa* (fragmenty)

Dialog z przeszłością

Wisława Szymborska *Kobiety Rubensa*

Pojęcia kluczowe

barok, kontrreformacja, poezja metafizyczna, vanitas, poezja dworska, libertynizm, sarmatyzm, ksenofobia, megalomania, tradycjonalizm, przedmurze chrześcijaństwa, donkiszoteria, idealizm, romans rycerski. koncept (konceptyzm), paradoks, inwersja, oksymoron, hiperbola, antyteza, anafora, puenta, kontrast, peryfraz, pamiętnik, makaronizm, styl makaroniczny.

Uczeń powinien umieć na ocenę:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	DOBRA to, co na ocenę dostateczną , a także:	BARDZO DOBRĄ to, co na ocenę dobrą , a także
-określić czas trwania epoki baroku	-omówić najważniejsze cechy	-wskazać cechy estetyki	– sformułować wnioski

-podać definicje wymienionych pojęć – objaśnić nazwę epoki – wymienić najważniejsze wydarzenia historyczne, które wpłynęły na kulturę epoki - wskazać cechy malarstwa barokowego – opisać sytuacje przedstawione na obrazach P.P. Rubensa – scharakteryzować wygląd postaci kobiecych w dziełach malarskich epoki barok - przedstawić filozofię epoki -określić temat omawianego fragmentu tekstu filozoficznego – wskazać przeciwieństwa obecne w filozofii Pascala – omówić koncepcję Boga, człowieka i świata w poezji baroku - opisać nastrój panujący we wskazanych wierszach epoki baroku – określić sytuację liryczną w sonetach M. Sępa Szarzyńskiego, wskazując podmiot i adresata – opowiedzieć historię Don Kichota zamieszczoną we fragmencie – scharakteryzować świat przedstawiony w utworze Cervantesa – opisać relacje między bohaterem a światem zewnętrznym – wskazać cechy gatunkowe powieści – scharakteryzować Don Kichota jako błędnego rycerza, wskazując jego pozytywne i negatywne cechy – objaśnić pojęcia synonimii, wieloznaczności, homonimii, antonimii – wskazać związek utworów Paska z wydarzeniami historycznymi – przedstawić portret Polaków ukazany w <i>Pamiętnikach</i> – wskazać temat omawianego fragmentu pamiętnika – objaśnić, na czym polega perswazyjne użycie języka – odróżnić werbalne i niewerbalne środki komunikacji – sformułować tezę kazania Skargi i podać argumenty na rzecz tej tezy – odtworzyć argumentację Kinga przeciw segregacji rasowej – nazwać idee wyrażone w literaturze baroku - odczytać sens omawianych tekstów oraz ich poszczególnych fragmentów - wyróżnić w tekście argumenty, kluczowe pojęcia i twierdzenia	wyżej estetyki barokowej w sztukach plastycznych –dostrzec przenośne znaczenie sceny przedstawiającej Pax i Marsa – wskazać w wierszach poetów współczesnych nawiązania do estetyki barokowej – objaśnić stosunek Pascala do chrystianizmu – rozpoznać środki stylistyczne typowe dla poetyki baroku występujące w wierszach – objaśnić, w czym wyraża się dramatyzm i paradoksalność sytuacji człowieka w świecie - omówić koncepcję bytu ludzkiego jako „wiecznej wojny” – rozpoznać i zinterpretować aforyzmy w wierszach barokowych – objaśnić, na czym polega tragizm postaci Don Kichota – wskazać źródła komizmu analizowanej sceny – porównać postawy Don Kichota i Sancho Pansy – objaśnić, na czym polega deheroizacja bohatera – omówić sposób postrzegania i wartościowania obcych z perspektywy Sarmatów – określić sytuację wypowiedzi, wskazując na cechy gatunkowe utworu Paska – omówić stosunek do obcości wyrażony we fragmencie pamiętnika – wskazać różnice między retoryką a erystyką oraz między perswazją a manipulacją – rozpoznać w tekstach podstawowe środki retoryczne i określić ich funkcje - wskazać nawiązania do koncepcyjizmu i turpizmu w poezji współczesnego poety – wymienić i omówić najważniejsze motywy i toposy literatury barokowej oraz wskazać ich realizację w konkretnych tekstach literackich - hierarchizować i syntetyzować informacje zawarte w tekstach - definiować pojęcia zastosowane w tekstach	barokowej w dziele malarskim i rzeźbiarskim - wykazać alegoryczny i sensualny charakter dzieła Rubensa – scharakteryzować zastosowane w obrazach środki służące prezentacji postaci i ich zachowań – zastosować w opisie dzieła sztuki terminologię charakterystyczną dla sztuk plastycznych – wymienić nazwiska najważniejszych filozofów epoki baroku oraz określić ich poglądy – wskazać w wierszu Sępa metaforykę wojenną oraz określić jej funkcje w kreowaniu postawy rycerza chrześcijańskiego – wskazać przemiany w tradycji gatunkowej sonetu w stosunku do poezji Petrarcki – objaśnić znaczenie pojęcia „donkiszoteria”, odwołując się do wybranej sytuacji ze współczesności – objaśnić sposób rozumienia przez Don Kichota powołania rycerskiego – określić różnicę między treścią wyrazu a jego zakresem znaczeniowym – objaśnić, na czym polega znaczenie wyrazu, odwołując się do relacji między – słowem, pojęciem i desygnatem – objaśnić kompozycyjny koncept obrazu Velásqueza – objaśnić, na czym polega szczególna rola polskiego narodu w dziejach Europy według ideologii sarmackiej – omówić sposób ukazania Sarmaty w przedstawieniu malarskim – wymienić najważniejsze chwytły erystyczne – wskazać w tekście sposoby emocjonalizacji wypowiedzi perswazyjnej – omówić kompozycję mowy – sporządzić uporządkowaną notatkę, syntetyzującą wiedzę na temat literatury i kultury baroku – opisać cechy stylu barokowego w literaturze i sztukach plastycznych	dotyczące relacji pomiędzy wydarzeniami politycznymi a kulturowymi w Polsce i Europie doby baroku – omówić sposób kreacji bohaterów wiersza Szymszorskiej – porównać wizję Boga i człowieka w filozofii renesansu i baroku – określić związek przesłania tekstu poetyckiego Sępa z filozofią Pascala – objaśnić, na czym polega podobieństwo myślowe i artystyczne między wierszami Sępa i Donne’a – wykorzystać fragment eseju Kundery jako kontekst do interpretacji dzieła Cervantesa – ocenić bohatera Cervantesa, zwracając uwagę na niejednoznaczność jego postawy – ocenić ideologię sarmacką z punktu widzenia współczesnego człowieka – dokonać wartościowania światopoglądu Paska i stylu jego wypowiedzi z punktu widzenia współczesnego czytelnika oraz dzisiejszego odbiorcy – przygotować własną wypowiedź argumentacyjną, dokonując właściwej selekcji i hierarchizacji argumentów – objaśnić sofizm wykorzystany w wierszu Potockiego – dokonać wartościowania kazania Skargi i przemówienia Kinga z punktu widzenia skuteczności i etyki wypowiedzi – hierarchizować i syntetyzować informacje – rozpoznać zależności kompozycyjne pomiędzy poszczególnymi częściami tekstu – zinterpretować znaki ikonograficzne w dziele malarskim – opracować redakcyjnie przygotowaną przez siebie wypowiedź – wyszukać literaturę przydatną w opracowaniu danego tematu i funkcjonalnie wykorzystać ją przy przygotowaniu własnej wypowiedzi argumentacyjnej

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych

8. OŚWIECENIE I PREROMANTYZM

Treści nauczania

Prądy oświecenia-klasycyzm, sentymentalizm, rokoko
 Oświecenie w Polsce. Działania Stanisława Augusta Poniatowskiego
 Nowy model patriotyzmu w obliczu utraty niepodległości przez Rzeczpospolitą.
 Oświeceniowe idee i wartości w literaturze epoki.
 Kryzys oświeceniowego racjonalizmu – „człowiek serca” w literaturze sentymentalnej i preromantycznej.
 Nawiązania do oświeceniowych toposów i motywów w kulturze

Teksty literackie

Ignacy Krasicki *Satyry (Pijaństwo), Hymn do miłości ojczyzny, Monachomachia* (fragmenty)
 Józef Wybicki *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*
 Daniel Defoe *Przypadki Robinsona Crusoe*
 Johann Wolfgang Goethe *Cierpienia młodego Wertera *Faust, cz. I* (fragmenty)

Inne teksty kultury

Encyklopedia albo słownik rozumowany nauk, sztuk i rzemiosł (fragmenty)
 Jan Jakub Rousseau *Listy moralne* (fragmenty)
 Jacques-Louis David *Śmierć Marata*
 Jan Kott *Gorzki Krasicki* (fragmenty)

Dialog z przeszłością

Ryszard Kapuściński *Heban* (fragmenty)
 Kabaret Dudek *W Polskę idziemy*

***znajomość ww. tekstów obejmuje: streszczenie, charakterystykę bohaterów i świata przedstawionego (epika, dramat), analizę i interpretację**

Pojęcia kluczowe

- Świat idei: oświecenie, nowoczesność, rozum, racjonalizm, dydaktyzm, publicystyka, werteryzm, ból istnienia (*Weltschmerz*), panteizm, empiryzm, liberalizm, materializm, ateizm, deizm, dydaktyzm.
- ORGANIZACJA DZIEŁA LITERACKIEGO: KLASYCYZM, SENTYMENTALIZM, ROKOKO, KARYKATURA, SATYRA, POWIEŚĆ EPISTOLARNA, POWIEŚĆ PODRÓŻNICZA, SYNKRETYZM, POEMAT HEROIKOMICZNY, STYLIZACJA, IRONIA, STYLIZACJA, BIBLIZACJA, ARCHAIZACJA, PASTISZ, PARODIA, HYMN, PORÓWNANIE HOMERYCKIE, INWOKACJA, POWIEŚĆ EPISTOLARNA, WERTERYZM, SYNKRETYZM.

UCZEŃ POWINIEN NA OCENĘ:

DOPUSZCZAJĄCĄ	DOSTATECZNĄ to, co na ocenę dopuszczającą , a także:	DOBRA to, co na ocenę dostateczną , a także:	BARDZO DOBRĄ to, co na ocenę dobrą , a także
-podać niepełne definicje wyżej wymienionych pojęć -pobieżnie znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i interpretować go z pomocą nauczyciela -odszukać najważniejsze informacje w źródle pisanym -określić czas trwania oświecenia w Polsce i Europie -objaśnić nazwę epoki -wymienić trzy nurty w sztuce oświecenia -wymienić zasługi Stanisława Augusta Poniatowskiego -wymienić filozofów oświeceniowych -dopasować do filozofa odpowiednie poglądy -scharakteryzować świat przedstawiony powieści Defoe oraz streścić losy głównego bohatera -wymienić najważniejszych twórców oświeceniowych i ich dzieła -zdefiniować reportaż i robinsonadę -omówić najważniejsze elementy	-podać pełne definicje pojęć wskazanych powyżej -znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie przeprowadzać chociaż fragmentaryczną jego interpretację -omówić najważniejsze idee oświecenia - wskazać najważniejsze osiągnięcia polskiego oświecenia -objaśnić, jaki wkład w rozwój kultury miał Stanisław August Poniatowski -wymienić najważniejsze wydarzenia historyczne, które wpłynęły na kulturę epoki -scharakteryzować klasycyzm, sentymentalizm i rokoko, przywołując odpowiednie przykłady -scharakteryzować oświeceniowe teorie filozoficzne i poglądy religijne -rozpoznać temat fragmentu reportażu Kapuścińskiego -wskazać różnice pojęciowe między wyrazami opisującymi	-dobrze znać treść i problematykę lektur wskazanych w podstawie programowej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i interpretować go -objaśnić, na czym polegała specyfika polskiego oświecenia - wskazać cechy sztuki klasycystycznej, sentymentalnej, rokokowej, odwołując się do materiału ikonograficznego - określić stosunek do wielkich idei oświecenia w omawianych fragmentach tekstów filozoficznych -określić kryteria wartościowania „dzikich” w oświeceniowej powieści -wskazać cechy gatunkowe robinsonady i reportażu w omawianych tekstach -objaśnić, na czym polega idealizacja postaci Marata na obrazie oraz określić rolę tego zabiegu- rozpoznać konkretny gatunek oświeceniowy na podstawie fragmentu tekstu -wykorzystać kontekst historyczny (czas powstania tekstu) do interpretacji utworu - wykazać związek satyry z ideami	-szczegółowo znać treść i problematykę lektur wskazanych powyżej -czytać ze zrozumieniem tekst literacki i samodzielnie go interpretować -uzasadnić tezę, iż oświecenie można uznać za początek nowoczesności -porównać sztukę oświeceniową ze sztuką barokową -porównać stosunek Diderota i Pascala do religii -zinterpretować dzieła malarskie jako apoteozę potęgi rozumu, wiedzy i nauki, zwracając uwagę na alegoryczne elementy przedstawienia -porównać relacje między Europejczykiem a przedstawicielami odmiennej kultury w tekstach Defoe i Kapuścińskiego -opisać sposoby prowadzenia narracji w omawianych utworach -porównać sposób przedstawienia śmierci na obrazach Caravaggia i Davida

obrazu -wymienić gatunki literackie oświecenia i wskazać najważniejsze ich cechy -podać najważniejsze cechy Sarmaty przedstawionego w satyrze Krasickiego -zdefiniować pojęcia stylu i stylizacji -wymienić rodzaje stylizacji -wskazać nawiązania do historii Polski w <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> -streścić główny wątek powieści <i>Cierpienia młodego Wertera</i> oraz określić miejsce i czas wydarzeń -scharakteryzować postępowanie i przekonania Wertera, Lotty -wymienić i spróbować omówić najważniejsze motywy i toposy literatury oświeceniowej i preromantycznej	przedstawiciele kultur pierwotnych w tekstach Defoe i Kapuścińskiego -scharakteryzować przestrzeń obrazu, zwracając uwagę na symboliczne znaczenie rekwizytów -opisać nastrój panujący na obrazie -podać dokładne definicje literackich gatunków oświeceniowych -określić sytuację nadawczo-odbiorczą wykreowaną w utworach Krasickiego -scharakteryzować Sarmatę i oświeconego obywatela przedstawionych w satyrze Krasickiego -nazwać postawy ośmieszane w utworach I.Krasickiego -określić, na czym polegają różne rodzaje stylizacji -wskazać genezę omawianych utworów -wymienić nawiązania do historii Polski w <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech</i> oraz określić ich funkcję -zaprezentować model patriotyzmu ukazany w <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech i Hymnie I.Krasickiego</i> -opisać sytuację trójkąta miłosnego przedstawioną w utworze -omówić sposób przeżywania miłości przez Wertera -wymienić i omówić najważniejsze motywy i toposy literatury oświeceniowej i preromantycznej	oświecenia -wskazać w tekście środki stylistyczne oraz elementy kompozycyjne charakterystyczne dla eposu -wskazać w tekście środki stylistyczne charakterystyczne dla stylu retorycznego -objaśnić istotę komizmu językowego w <i>Monachomachii</i> -rozpoznać rodzaj stylizacji na podstawie fragmentu tekstu - rozpoznać środki stylistyczne występujące w utworach -objaśnić związek między czasem powstania <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech i Hymnu I.Krasickiego</i> a przedstawionym w nich modelem patriotyzmu -wskazać symptomy i przyczyny cierpień Wertera -- objaśnić, na czym polega i w czym się przejawia indywidualizm Wertera - objaśnić, jaki wpływ na powstanie <i>Cierpienia młodego Wertera</i> miały doświadczenia pisarza - wyjaśnić w kontekście utworu, na czym polega postawa werteryzna -wskazać realizację motywów i toposów literatury oświeceniowej i preromantycznej w konkretnych tekstach literackich - odszukać i nazwać idee wyrażone w oświeceniowych i preromantycznych dziełach literackich i ikonograficznych	-zastosować w opisie dzieł terminologię charakterystyczną dla sztuk plastycznych -przedstawić oświeceniowy program naprawy polskiej rzeczywistości doby oświecenia przedstawiony w satyrach -opisać mechanizm powstawania i funkcje wypowiedzi ironicznej -wskazać różnice między parodią, pastiszem a trawestacją -opisać relacje między różnymi warstwami utworu (stylistyczną, narracyjną, tematyczną) -samodzielnie napisać stylizowany tekst -rozpoznać środki stylistyczne występujące w utworach oraz wskazać ich funkcje -porównać poetykę i program ideowy <i>Pieśni Legionów Polskich we Włoszech i Hymnu I.Krasickiego</i> -zastosować kategorię niedojrzałości do opisu postawy werteryznej -scharakteryzować styl listów Wertera, wskazując na emocjonalność jego wypowiedzi -zabrać głos w dyskusji na temat postawy werteryznej i romantycznej koncepcji miłości -wyszukać literaturę przydatną w opracowaniu zadanego tematu i funkcjonalnie wykorzystać ją przy przygotowaniu własnej wypowiedzi argumentacyjnej

Na ocenę celującą uczeń opanował doskonale wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą oraz biegle posługiwał się zdobytą wiedzą i nabytymi umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych